

Őszi változások

2008. szeptember-október folyamán 35 észlelőnk 7259 megfigyelést végzett.

A változós újdonságok listáját továbbra is a nóvák vezetik, szeptemberben hárommal gyarapodott a számuk (Nova Aql, Nova Sco, Nova Mus), és így idén összességében már kilenc kitörés történt. Emellett régebbi nóvák vagy nóvának hitt változók is jeleskedtek: kisebb kitörésen esett át a GK Per és a VY Aqr is.

Az elkövetkező időszakra nézve hosszú periódusú fedési változók észlelésére biztítjuk a kedves olvasókat. Az OW Gem fedése november közepétől december elejéig tart, míg az EE Cep fedését december utolsó napjaitól január végéig követhetjük nyomon.

0152+54 U Per M. A kevés mira változó egyike, melynek teljes fényváltozása – köszönhetően alig 3,5^m-s amplitúdójának – nagyobb binokulárral végkövethető. Alig néhány fokra található a Perseus-ikerhalmaztól, így észlelése összekapcsolható az ott található számtalan felszabályos változó megfigyelésével.

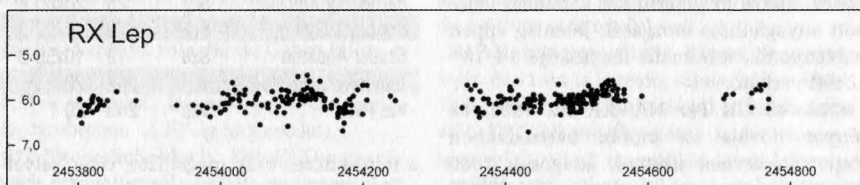
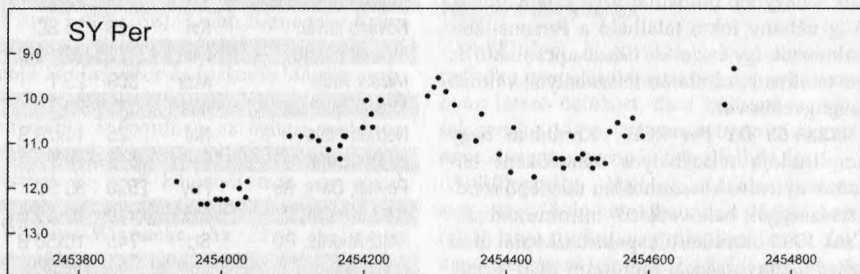
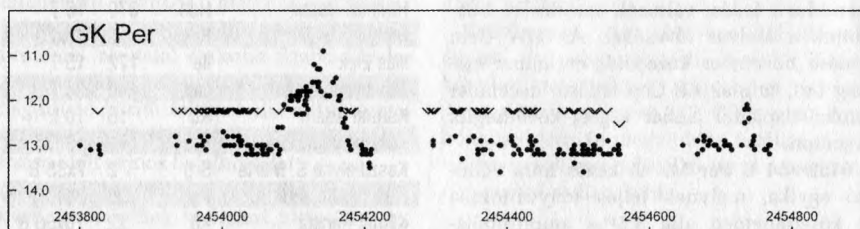
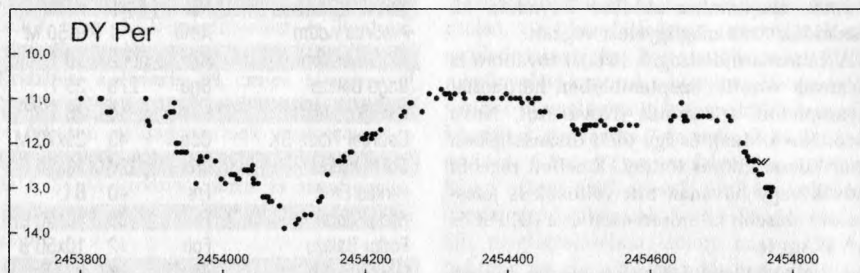
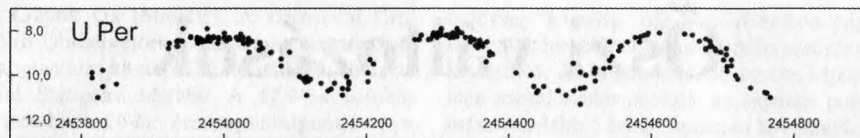
0228+55 DY Per RCB. Korábban nagy amplitúdójú felszabályos változóként tartották nyilván, köszönhetően meglepő rendszerességgel bekövetkező minimumainak. Csak 1995-ben sikerült spektroszkópiai úton teljes bizonyossággal kimutatni RCB természetét, illetve megmérni két korábban ledobott anyagfelhője mozgását. Jelenleg éppen halványodik, minimális fényessége 14–16^m között várható.

0324+43 GK Per NA+XP. Az 1901. év fényes nóvája az utóbbi évtizedekben törpenóvaszerűen üzemel, átlagosan 1060 naponként fényesedik 10^m-ig (a GCVS rövidebb, 820 napos átlagciklust ad meg). Azonban időnként – mint idén szeptemberben, illetve korábban 1973-ban és 1978-ban – soron kívül is mutathat kisebb, 12^m-s félfényesedést. Kíváncsian várjuk, hogy ez

Név	Nk.	Észl.	Műszer
Ambrus Ádám	Amb	1	9x50 M
Asztalos Tibor	Azo	562	30 T
Bagó Balázs	Bgb	278	25 T
Balogh István	Bli	16	25 T
Csőrgői Tibor, SK	Csg	43	25x70 M
Erdei József	Erd	196	10x50 B
Farkas Ernő	Frs	40	8 L
Fodor Antal	Fod	39	10x50 B
Fodor Balázs	Fob	12	10x50 B
Görgei Zoltán	Ggz	8	8 L
Hadházi Csaba	Hdh	370	16 T
Hanyecz István	Hny	6	15x70 B
Illés Elek	Ile	172	15 T
Jankovics Zoltán	Jan	159	20 T
Kárpáti Ádám	Kti	16	10 L
Keszthelyi Sándor	Ksz	71	10 L
Keszthelyné S. Márta	Srg	2	7x35 B
Kiss László, AU	Ksl	98	20T
Klímaj Renáta	Klr	22	10x50 B
Kovács Adrián, SK	Kvd	58	25 T
Kovács István	Kvi	26	35 SC
Liziczai László	Lil	72	20x50 B
Mizser Attila	Mzs	309	25 T
Molnár M. Péter	Mpt	141	20 T
Nemes Attila	Nal	25	11x70 B
Papp Sándor	Pps	595	24 T
Poyner, Gary, GB	Poy	2526	35 SC
Rätz, Kerstin, D	Rek	40	10x50 B
Sajtz András, RO	Stz	743	10x50 B
Sánta Gábor	Snt	43	11 T
Sárnecky Krisztián	Sry	26	20x60 B
Soponyai György	Sgy	79	10x50 B
Szauer Ágoston	Szu	13	10x50 B
Tepliczky István	Tey	209	20 T
Vizi Péter	Vzp	243	20 T

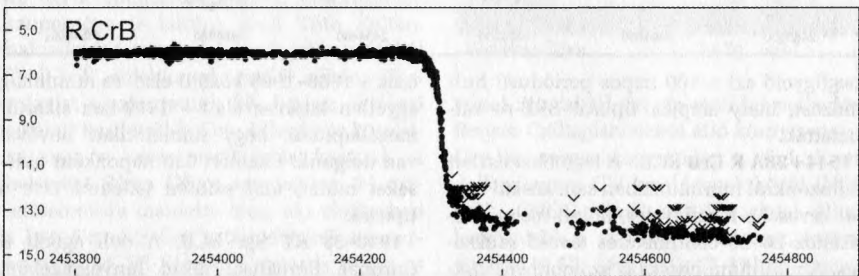
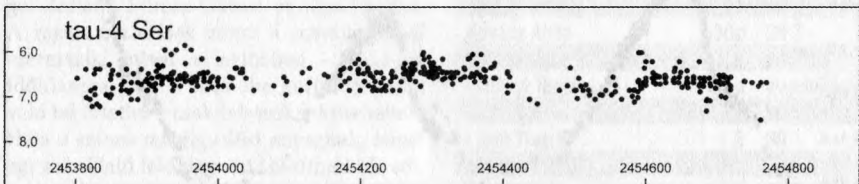
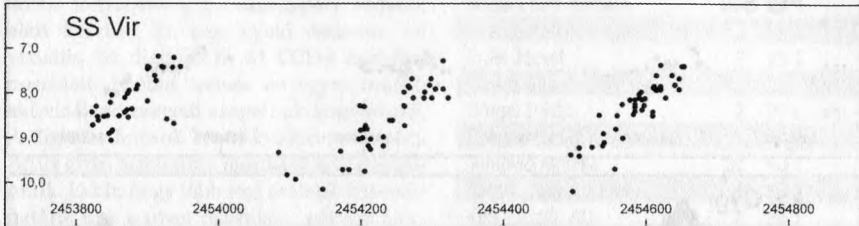
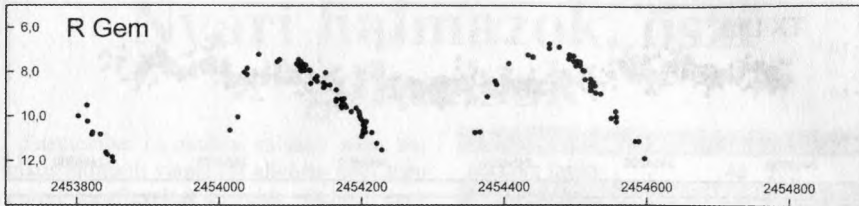
a mini-kitörés csak megelőzte, vagy helyettesíti a legkorábban is csak februárra várt normál maximumát.

0409+50 SY Per SRA. Észlelőink viszonylag kevésbé ismerik ezt a nagy amplitúdójú, 9,0–12,0^m között igen hosszú, 474 napos periódussal változó, cirkumpoláris csillagot.

Izgalmas fénygörbéje inkább közelebb áll a félszabályosak SRB alosztályához, mint azt a fénygörbén látható kettős maximum is mutatja. Kistávcsovesek számára ajánlható circumpoláris célpont!

0506-11 RX Lep SRB. A régi észlelők emlékezetében még úgy élhet ez a változó, mint amelyik jelentős fényváltozásokat mutat, jelenleg pedig alig lehet periodicitást felfedezni az amúgy nem túl nagy szórás

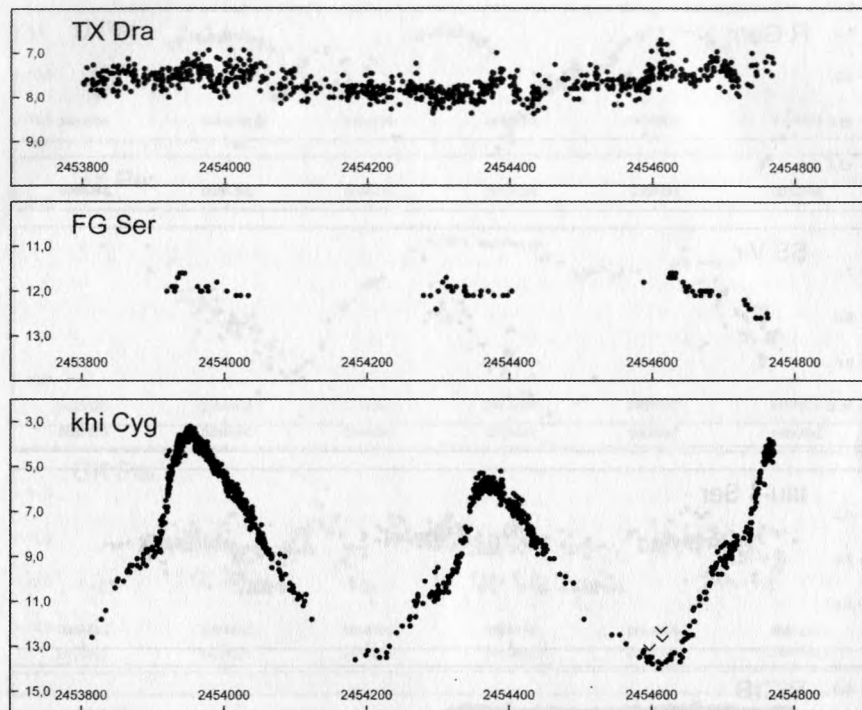

mutató fénygörbén. Az utóbbi jó néhány évben csak a 75 nap körüli kis amplitúdójú változás maradt meg, a hosszabb – ami miatt a csillag fényessége korábban gyakran $7,0^m$ alá süllyedt – gyakorlatilag eltűnt.

0701+22A R Gem M. A mira változó, melynek nem látható a minimuma. A fényváltozás periódusa ugyanis igen közel van az egy évhez, egészen pontosan 369,9 nap, és így nagyon lassan araszol végig a fénygörbén a napközelség miatti észleléshiányos időszak. Természetesen úgy 35 év múlva pont fordított lesz a helyzet, csak minimumokat fogunk tudni megfigyelni.

1220+01 SS Vir SRA. Ha lenne a változóknak rangsora, akkor lefokozásnak gondolhatnánk, hogy a korábban mira típusba tartozó SS Virginist egy ideje „csak” az SRA osztályba sorolják. Pedig a csillag fényváltozása nem csökkent, csak éppen a $2,5^m$ amplitúdó a félszabályos és a Mira típusok határán van.

1531+15 τ^4 Ser SRB. Jó példája annak a változócsillagász bölcsességnek, miszerint vörös szabálytalan változó nem létezik, az ilyenek elégtelenül vizsgált félszabályosok. A korábban LB osztályba sorolt τ^4 Serpentis fénygörbéjén is észreveheti a jó szemű

megfigyelő azt a 100 napos periódusú hullámzást, mely alapján típusát SRB-re változtatták.

1544+28A R CrB RCB. A legtöbbet észlelt változónkról minimumában sem készül sokkal kevesebb megfigyelés, holott megpillantásához 20–25 centiméteres távcső szükséges. A minimum hossza is számottevő, utoljára 1962 és 1967 között volt ennél nagyobb időtartamú elhalványodása, de arról magyar észlelő nem végzett fénybecslést.

1633+60 TX Dra SRB. Ha pusztán a katalógusadatokat tekintenénk, akkor csalódást okozna ez a változó: a GCVS 2,3^m-t ad meg az amplitúdójának. Tudjuk azonban, hogy ez legalább két rövid, 78 nap körüli, és egy hosszú, 700 nap körüli periódus együtteséből tevődik össze, melyek ezt az igazán változatos fénygörbét eredményezik.

1809–00 FG Ser NC+E. A DY Per-hez hasonlóan ez is egy félreismert természetű változó. Sokáig félszabályosnak tartották, és

csak – 1988–1995 közötti első, és mindmáig egyetlen kitörése alatt – 1992-ben sikerült megállapítani, hogy szimbiotikus nővéval van dolgunk. Emellett 650 naponként fedéseket mutat, ami szintén jellemző erre a típusra.

1910–33 RY Sgr RCB. A déli égbolt R Coronae Borealis, mind fényességében, mind fényváltozás menetében. Jelenleg történetének egy nyugalmasabb periódusát éli, melyet időközönként olyan rövidebb elhalványodások szakítanak meg, mint az ideai, melynek hossza alig fél év volt (ami a RCB típusnál rövidnek számít).

1946+32 χ Cyg M. Az északi ég első számú mirája. Jelenlegi maximumában szabad szemmel is megfigyelhető, míg minimumbeli 14^m-s fényessége a nagyobb távcsöveket is próbára teszi. Egyes feltételezések szerint kínai és korai csillagászok már 1404-ben vendégcsillagként azonosíthatták.

Kovács István